

**Musiikkikasvattaja itsenäisen ja yhteisöllisen
informaalin oppimisen mahdollistajana**
Menetelmiä monipuolisen musiikinopetuksen tueksi

Tutkielma (kandidaatti)
27.04. 2019

Leevi Haapanen
Musiikkikasvatuksen aineryhmä
Taideyliopiston
Sibelius-Akatemia

Tutkielman nimi	Sivumäärä
Musiikkikasvattaja itsenäisen ja yhteisöllisen informaalin oppimisen mahdollistajana – Menetelmiä monipuolisen musiikinopetuksen tueksi	28 + 2
Tekijän nimi	Lukukausi
Leevi Haapanen	kevät 2019
Aineryhmän nimi	
Musiikkikasvatuksen koulutusohjelma	
Tiivistelmä	
<p>Tutkin informaalia musiikinoppimista musiikkikasvatuksessa. Tarkastelen, kuinka informaalia oppimista on tutkittu teoreettisesti ja empiirisesti musiikkikasvatuksen kontekstissa. Analysoin ja pohdin erilaisista oppimisteoreettisista näkökulmista, kuinka musiikkikasvattaja voi tukea oppilaiden informaalia oppimista.</p> <p>Tutkimuskysymykseni on:</p> <p>Millä tavoin musiikinopettaja voi toimia itsenäisen ja yhteisöllisen informaalin oppimisen mahdollistajana?</p> <p>Tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ovat informaali oppiminen, yhteisöllinen oppiminen sekä oppilaan toimijuus ja identiteetin muodostuminen. Toisessa luvussa käsitelen näiden aiheiden teoreettista ja empiiristä tutkimusta.</p> <p>Tutkimukseni on teoreettinen tutkimus, jolla on laadullinen painotus ja se on toteutettu systemaattisena kirjallisuuskatsauksena. Tarkoitukseni on analysoida ja tulkita olemassa olevaa tutkimuskirjallisuutta ja tuottaa tietoa musiikkikasvatuksen alan kehityksestä syventäen samalla käsitystäni informaalin oppimisen menetelmistä.</p> <p>Musiikinopettaja voi lähestyä informaalia oppimista luokassaan erilaisten kuuntelu- ja kopiointitehtävien avulla, sekä vahvistamalla yhteisöllistä oppimista ryhmitöillä. Musiikinopettajan on hyvä reflektoida omaa rooliaan opetustilanteessa, ja pohtia mahdollistaako se informaalin oppimisen. Oppisen voidaan ajatella vapaasti asettuvan formaalin ja informaalin välille sen mukaan, kuinka paljon oppilailla on vapautta vaikuttaa opetusmateriaaliin ja oppimismenetelmiin.</p> <p>Informaali oppiminen on tärkeä tutkimuskohde, sillä se voi tarjota uusia ratkaisuja opetuksen uudistamiseen ja esimerkiksi keskittymisongelmien lieventämiseen. Aihe onkin hyvin ajankohtainen keskustelunaihe kasvatustieteiden kentällä.</p>	
Hakusanat	
informaali oppiminen, oppilaan toimijuus, yhteisöllinen oppiminen, musiikkikasvatus	
Tutkielma syötetty Turnitin-plagiaatintunnistusjärjestelmään	
22.04.2019	

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Keskeiset käsitteet	3
2.1 Informaali oppiminen	3
2.1.1 Teoreettisia näkökulmia	4
2.1.2 Empiirisiä näkökulmia	5
2.2 Yhteisö ja yksilö	7
2.2.1 Yhteisöllinen oppiminen	7
2.2.2 Oppijan toimijuus	9
3 Tutkimusasetelma	11
3.1 Tutkimustehtävä ja -kysymys	11
3.2 Tutkimusmetodologia ja -menetelmä	11
3.3 Tutkimusprosessi	12
3.4 Tutkimusetiikka	13
4 Tulokset ja johtopäätökset	15
4.1 Opettaja informaalin oppimisen mahdollistajana	15
4.2 Näkökulmia aiemmasta tutkimuksesta	17
4.3 Johtopäätökset	18
5 Pohdinta	20
5.1 Yhteenveto	20
5.2 Luotettavuustarkastelu	22
5.3 Jatkotutkimusaiheita	24
Lähteet	26
Liite 1 Tutkielman aineisto	29

1 Johdanto

Tutkijoiden kiinnostus informaalin oppimisen teorioihin ja menetelmiin musiikkikasvatuksen kontekstissa on kasvanut merkittävästi viime vuosikymmenten aikana. Esimerkiksi professori Lucy Green tutki urauurtavassa teoksessaan *How Popular Musicians Learn?* (2002) informaalia oppimista sekä sen soveltamista luokkahuoneessa. Aineistonaan Green käytti muusikoiden haastatteluja ja kertomuksia omista oppimiskokemuksistaan. Tutkimus keskittyi kevyen musiikin ympäristöön, joka on lähtökohta myös tälle tutkimukselle. Suomessa kevyen musiikin suosio opiskelijoiden keskuudessa on saanut aikaan muutosta myös opetussuunnitelmassa. Oppilaiden mielenkiinnon kohteet huomioonottamalla pyritään kehittämään kokonaisvaltaista kasvua ja vuorovaikutustaitoja (POPS 2014, 141). On itsestään selvää, että kevyttä musiikkia voidaan koulun seinien sisälläkin opiskella sille soveltuvien, informaalein menetelmin. Vaikka informaalia oppimista tapahtuu jo koulun ulkopuolella luonnostaan, voi sen soveltaminen luokassa mahdollistaa tehokkaampaa oppimista sekä tarjota mielekkäitä oppimiskokemuksia oppilaille.

Informaali oppiminen on tiedostamatonta taidon ja tiedon kehittymistä, joka tapahtuu ilman opetussuunnitelmaa ja opettajaa koulussa tai sen ulkopuolella. Opettaja ei voi opettaa informaalisti, mutta informaaleja menetelmiä voi käyttää oppimisen monipuolistamiseen. Keskityn tässä tutkimuksessa opettajan rooliin oppimistilanteissa, joissa informaaleja oppimismenetelmiä on mahdollista hyödyntää luokkahuoneessa. Tutkimustehtäväni on selvittää, millä tavoin informaalia oppimista on musiikkikasvatuksen kontekstissa tutkittu ja pohtia millä keinoin musiikinopettaja voi osaltaan mahdollistaa informaalin oppimisen luokkahuoneessa ja sen ulkopuolella.

Tutkimukseni on teoreettinen tutkimus ja toteutan sen systemaattisena, laadullisena kirjallisuuskatsauksena. Jaan informaalin oppimisen ilmiöt itsenäisiin ja yhteisöllisiin oppimistilanteisiin, sillä varsinkin ryhmätyöskentelyllä on merkittävä paikka informaalisessa oppimisessä (Väkevä 2013, 95). Oppimisyhteisöjä on aiemmin tutkittu monessa yhteydessä (ks. Hakkarainen, Lonka & Lipponen 2005, Lave & Wenger, 1991) ja myös musiikin näkökulmasta tutkimusta aiheesta löytyy viime vuosikymmeniltä (ks. Kenny 2016, Väkevä 2013). Kaikki musiikin oppiminen ei kuitenkaan tapahdu

ryhmässä ja siksi syvennyn myös itsenäisen oppilaan mahdollisuuksiin informaalin oppimisen harjoittajana. Tarkoitukseni on löytää menetelmiä, joilla opettaja voisi rohkaista oppilaita informaalin oppimisen tilanteisiin koulun ulkopuolella yhdessä ja yksin.

Olen rajannut tutkimukseni siten, että keskityn opettajan rooliin informaalien oppimismenetelmien mahdollistamisessa. Informaalin oppimisen keskiössä tutkija Lucy Greenin (2002, 2008) mukaan on sisäisen motivaation vahvistaminen yhteistoiminnalla. Kun oppilaat saavat vaikuttaa opetusmateriaalin sisältöön, on lopputuloksena kaikkia osallistujia innostava oppimiskokemus (Väkevä 2013, 99). Motivaatio on siis vahvasti yhteydessä aiheeseeni, mutta tarkoitukseni on rajata se tutkimuksen ulkopuolelle – keskittyen enemmän opettajan rooliin informaalien menetelmien sekä informaalin oppimisen mahdollistajana. Motivaation lisäksi rajaan tutkimuksen ulkopuolelle formaalin ja informaalin oppimisen metodien tai tulosten vertailun. Opettajan roolin tutkiminen informaalisissa oppimisessa on paradoksaalista ottaen huomioon, että informaalin oppimisen tulisi tapahtua ilman opettajaa (Green 2008, 10). Tarkoitukseni on kuitenkin tutkia keinoja ja toimintamalleja, joiden avulla opettaja voi halutessaan mahdollistaa parhaat mahdolliset lähtökohdat ja hyvän ympäristön informaaliselle oppimiselle.

Seuraava luku pohtii tutkimukseni teoreettista viitekehystä ja selittää tutkimukselleni keskeiset käsitteet. Teoreettinen viitekehys rakentuu populaarimusiikin pedagogiikan ja muusikoiden oppimismenetelmien tutkimuksesta (Green 2002). Lisäksi yhteisöllisen oppimisen (yhteisöoppimisen) yhteydessä käsittelemiäni teorioita ovat sosio-konstruktionismin teoria (Puolimatka 2002, 68), tilannesidonnaisen kognition teoriat (Hakkarainen, Lonka & Lipponen 2005, 118) sekä L.S. Vygostkyn (1978) teoria lähikehityksen vyöhykkeestä. Edellä mainitut teoriat ovat myös yhteydessä informaalin oppimisen periaatteisiin. Erittelen tutkimustehtäväni mukaisesti, miten informaalia oppimista on musiikkikasvatuksen kontekstissa tutkittu. Jaan aineiston informaalin oppimisen osalta empiiristen ja teoreettisten tutkimustulosten mukaan. Tutkimukseni seuraa tiimalasimallia, joten käsittelen tutkimuskysymykset kolmannessa luvussa. Lopuksi esitän tutkimukseni tulokset ja johtopäätökset sekä pohdin niiden merkityksiä.

2 Keskeiset käsitteet

Tässä luvussa avaan tutkimukseni keskeiset käsitteet ja esittelen teoreettisen viitekehksen. Keskeisiä käsitteitä tutkimuksessani ovat informaali oppiminen, yhteisöllinen oppiminen sekä oppilaan toimijuus.

2.1 Informaali oppiminen

Informaalilla oppimisella tarkoitetaan oppimista, joka tapahtuu ilman suunnitelmaa tai tavoitetta sisäistää lopulta opittu asia. Informaali oppiminen voi tapahtua koulun sisällä tai sen ulkopuolella, mutta se rakentuu toimintaan ilman opettajaa ja usein ilman ennalta päätettyä opetusmateriaalia. (Folkestad 2006, 141.) Musiikissa informaalin oppimisen ydin on ihmisen tahto soittaa, säveltää tai ilmaista itseään musiikin avulla. Tällöin oppiminen on toissijainen tekijä, joka aktivoituu, vaikka oppijan aikomus olisikin vain soittaa eikä oppia soittamaan. Opetuksessa informaali näkökulma usein unohtuu, kun opetettava materiaali nousee opettajan toimesta korkeampaan asemaan kuin alkuperäinen mielenkiinto aiheeseen (Finney & Philpott 2010, 9).

Tutkija Lucy Greenin (2002; 2008) mukaan musiikin informaali oppiminen voidaan jakaa viiteen osa-alueeseen. Niiden toteutuessa oppimista voidaan pitää informaalina. Informaalin oppimisen tekijät ovat:

- 1) Työskentely oppilaan itse valitseman materiaalin kanssa
- 2) Äänitteen kopiointi tärkeimpänä oppimismenetelmänä
- 3) Oppiminen tapahtuu yksin tai muiden opiskelijoiden kanssa ilman (jatkuvaa) opettajan valvontaa
- 4) Tieto ja taito rakentuu epäjärjestelmällisesti ja ilman opetussuunnitelmaa.
- 5) Informaali lähestyminen tuottaa vahvan kuuntelemisen, esittämisen, ja muun luovan tuottamisen yhdistelmän. (Green 2002.)

Greenin tutkimus pyrki tuomaan nämä tekijät koululuokan opetukseen siten, että niistä mahdollisimman moni toteutuisi samanaikaisesti. (Green 2008, 9–10.)

Informaali oppiminen yhdistetään musiikissa usein populaarimusiikin viitekehykseen. Oppiminen on luonteeltaan usein jo valmiiksi informaalia, kun nuori säveltää kotona elektronista musiikkia tietokoneella tai soittaa bändissä ystäviensä kanssa. Oletamus informaalin oppimisen sidonnaisuudesta populaarimusiikkiin saattaa johtua siitä, ettei kevyellä musiikilla ole vakiintunutta paikkaa formaalissa peruskouluopetuksessa. Suomalaisessa musiikkikasvatuksessa kuitenkin populaarimusiikki on ollut osa opetussuunnitelmaa jo vuosikymmeniä. (Väkevä 2013, 97–98.)

2.1.1 Teoreettisia näkökulmia

Monet tutkimukset käsittävät informaalin oppimisen eräänlaisen jatkumon ääripäänä. Tuon jatkumon toisessa päässä on formaali oppiminen ja erilaiset oppimistapahtumat voidaan sijoittaa näiden kahden ääripään välille. Musiikin opetuksessa opettajan tehtävä on tiedostaa nämä oppimisen eri muodot ja niin osaltaan syventää opetuksensa menetelmiä. (Väkevä 2013, 97.) Informaalin oppimisen tiedostaminen ei kuitenkaan vaikuta ainoastaan opettamisen menetelmiin vaan se johtaa suurempaan rakenteelliseen muutokseen. Folkestadin (2006) mukaan opettaja ja opetus eivät enää ole pedagogiikan keskiössä, vaan niiden sijaan tulee pohtia oppijaa ja oppimista. Esimerkiksi opettamisen metodien sijaan tulisi tutkia oppimista, opetettavaa sisältöä ja miten oppija kokee erilaiset oppimisen ilmiöt (Folkestad 2006, 136).

Informaalia oppimista työelämässä tutkineet Beckett ja Hader (2002) jakavat informaalin oppimisen kuuteen tekijään. Heidän mukaansa informaali oppiminen on hollistista, kontekstuaalista, sisältää aktiivista tekemistä ja kokemuksellisuutta. Se ei tähtää oppimiseen, aktivoituu oppijan toimesta sekä on usein luonteeltaan yhteisöllistä. (Beckett & Hader 2002, 115.) Yhteys Greenin (2002) määrittämiin informaalin oppimisen tekijöihin on huomattava (ks. luku 2.1), mutta työelämään yhdistettynä oppimista on tutkittu koulun ulkopuolella. Musiikkikasvatuksen kontekstissa informaalia oppimista voidaan näiden tekijöiden valossa joko kehua tai kritisoida. Musiikin oppiminen hollistisesti, yhdessä ja aktiivisesti toimien on varmasti hyvä lähtökohdata tunnin aihealueesta riippumatta. Koulussa on kuitenkin jollain tapaa tähdättävä myös oppimiseen, eikä musiikkia voida yleissivistävästi opettaa vain yhdessä kon-

tekstissa. Formaalit menetelmät myös antavat paremmat mahdollisuudet arvioinnille, sillä ne on usein kehitetty standardisoitujen tavoitteiden saavuttamiseksi. (Jenkins 2011, 187.)

Informaalin oppimisen tutkimus kasvatustieteen ja musiikkikasvatuksen kontekssissa painottuu empiiriseen tutkimukseen, ja siihen perustuu myös suurin osa tämän tutkimuksen tuloksista. Seuraavassa alaluvussa kirjoitan, millaisia tutkimustuloksia ja näkökulmia empiirinen tutkimus on tuottanut.

2.1.2 Empiirisiä näkökulmia

Informaalin oppimisen empiirinen tutkimus vaatii tutkijalta hienovaraisuutta. Tutkimuksen on tapahduttava siten, että se ei häiritse oppimistilanteen informaalia luonetta sekä paikassa, joka mahdollistaa oppilaiden työskentelyn ilman häiriötekijöitä. Informaalin oppimisen soveltamisen empiirinen tutkimus syventyi merkittävästi tutkija Lucy Greenin (2002; 2008) työn ansiosta. Teoksessaan *How Popular Musicians Learn?* (2002) Green haastatteli populaarimusiikin ammattilaisia ja amatöörejä tavoitteenaan kartoittaa heidän havaitsemiaan oppimispolkuja ja -menetelmiä. Kuusi vuotta myöhemmin hän tutki tämän tiedon soveltamista luokkahuoneessa ja opetus suunnitelmassa, mistä kertoo teos *Music, Informal Learning and the School* (2008). Aikaisempaa tutkimusta toki on, mutta Greenin tutkimus liitti informaalin oppimisen menetelmät valtakunnalliseen opetussuunnitelmaan ensimmäistä kertaa.

Tutkimus muusikoiden kokemuksista johti tulokseen yhdestä oppimismenetelmästä ylitse muiden: musiikin kuunteleminen ja kopioiminen äänitteeltä toistuu usean muusikon vastauksessa (Green 2002, 60). Ilmiö on saanut alkunsa äänilevyjen yleistyessä 1900-luvulla ja se on muotoutunut viime vuosisadalla erittäin yleiseksi muusikon työkaluksi. Korvakuulolta kopioimisen prosessi on monimuotoinen, sillä se voi olla hyvinkin strukturoitua, esimerkiksi yhden tahdin analysoimista ja toistamista tai laajempaa kappaleen rakenteen hahmottamiseen tähtäävää kuuntelua. Toisaalta kuuntelu ei aina ole edes aktiivista, vaan esimerkiksi tietyn yhtyeen tai soittajan soittotyylin voi oppia tunnistamaan täysin passiivisellakin kuuntelulla sen enempää analysoimatta. (Green 2002, 61–65.) Kuuntelemisen ja kopioimisen menetelmä on siis malliesimerkki siitä, miten informaali ja formaali oppiminen voidaan ajatella jatkumon ääripäinä. Kopiointi voi kuitenkin hyvin strukturoitunakin olla informaalia oppimista.

Usein kuuntelun tavoitteena on soittaa jokin kappale itse sen sijaan, että tavoite olisi harjoittaa kappaleen soittamiseen tarvittavaa tekniikkaa. Informaalista oppimista määrittää siis myös harjoittelun tavoite (Folkestad 2006, 138).

Kaikkea ei kuitenkaan voi oppia kopiaamalla. Lisäksi ohjelmiston vapaa valitseminen voi johtaa oppijan umpikujaan. Ihmisillä on usein taipumus työskennellä mukavuusalueellaan ja vaikka tuttu ohjelmisto voi olla avaintekijä aloittelevan muusikon motivaatiolle, saattaa kehittyminen vaatia ulkopuolista ohjaamista (Jenkins 2011, 191). Opettajalta vaaditaan hyvää tilannetajua, kun oppiminen halutaan pitää mahdollisimman informaalina, mutta silti tasaisesti etenevänä prosessina. Opettajan lisäksi ulkoista ohjaamista voi tarjota vertainen opiskelija. Prosessi muuttuu näin itenäisestä työskentelystä vertaisohjatuksi oppimiseksi (peer-directed learning) tai ryhmäoppimiseksi (group learning). Vertaisohjattu oppiminen tarkoittaa tilannetta, jossa yksi opiskelijoista ottaa opettajan roolin ja neuvoo tai ohjeistaa muita opiskelijoita. Ryhmäoppimisessä tai yhteisöllisessä oppimisessä oppiminen tapahtuu ryhmän vuorovaikutuksen kautta ilman varsinaista opettamista. (Green 2002, 76.)

Ennen syventymistä yhteisön merkitykseen oppimisen kontekstissa, palaan vielä aiempien empiiristen tutkimusten tuloksiin. Green (2008) kirjoittaa, että yksi informaalista oppimisen tekijöistä on vapaus valita opiskeltava sisältö. Tämä vapaus johti tilanteeseen, missä oppilaiden kyky arvioida opiskeltavien kappaleiden haasteellisuutta kehittyi prosessin myötä. Tutkimuksen myöhemmässä vaiheessa uusia kappaleita valitessaan opiskelijat kiinnittivät enemmän huomiota kappaleen instrumentaatioon ja tekniseen haastavuuteen kuin kappaleiden suosioon oppilaiden kesken. Luokkien opettajat totesivat oppilaiden analysoinnin ”yksityiskohtaisemmaksi ja tarkkaavaisemmaksi” kuin normaalin keskustelun musiikista luokassa. (Green 2008, 46.) Tästä kehityksestä huolimatta valinnanvapaus rajoittaa usein lopullista opetusmateriaalin kirjoa. Oman musiikin valitseminen voi johtaa kohti laajempaa musikaalista taitotasoa tai rajoittaa musiikinlukutaidon kehittymistä. (Jenkins 2011, 190.)

2.2 Yhteisö ja yksilö

Yhteisön ja yksilön roolit sekä niiden vuorovaikutus ovat tärkeässä osassa informaation oppimisen tutkimusta ja menetelmiä. Luokan sisäisen vuorovaikutuksen ilmiöitä ja niiden vaikutusta oppimiseen pyrkivät selittämään useat eri oppimisteoriat. Seuraavissa alaluvuissa käsittelemme yhteisön ja yksilön roolia oppimistilanteissa erilaisista teoreettisista näkökulmista.

2.2.1 Yhteisöllinen oppiminen

Yhteisöllisellä oppimisella tarkoitetaan ryhmässä tapahtuvaa oppimisprosessia, jossa tiedonhankinnan ja selittämisen, sekä kysymysten asettelun tehtävät jakautuvat oppimisyhteisön jäsenille (Hakkarainen, Lonka & Lipponen 2004, 392). Käytännössä yhteisöllistä oppimista voi olla esimerkiksi esitelmän tekeminen tai työskentely yhtyeessä siten, että vastuu kehittymisestä jakautuu soittajien kesken tasaisesti. Yhteisöllistä oppimista pidetään empatiakykyä ja vuorovaikutustaitoja kehittävänä menetelmänä tarjotessaan samalla mahdollisuuden aiheen syvempään ymmärtämiseen. Musiikin kontekstissa yhteisöllisyys voidaan nähdä myös välttämättömänä taitona ammattimaailmassa musiikin sosiaalisen luonteen takia. (Christophersen 2013, 77.)

Yhteisöllisen oppimisen teoriat perustuvat usein sosiokonstruktivistiseen oppimiskäsitykseen, joka kuvaa oppimista yhteisön vuorovaikutukseen osallistumisen tuloksena. Oppiminen on tiedon hankinnan sijaan laajempaa oppimisyhteisön toimintaan osallistumista ja sen toimintakulttuurin omaksumista. (Partti, Westerlund & Björk 2013, 60.) Yhteisön kautta toimintaan osallistuminen johtaa oppimiseen, vaikka tilanne itsessään ei olisi formaali oppimistilanne tai edes koulun kontekstissa. Tätä informaalia oppimisprosessia tukee yhteisön monipuolinen, erilaisia ongelmanratkaisumenetelmiä tuottava vuorovaikutus, kokonaiskuvan hahmottamisen mahdollistava yhteisön tehtävien haasteellisuuden kasvaminen sekä läpinäkyvä toimintamalli, jota yhteisön jäsenet kykenevät arvioimaan. (Puolimatka 2002, 93.)

Viime vuosisadan loppupuolella kehittyi situaatiokognitioksi (situated learning) kutsuttu psykologisen tutkimuksen alue. Sen tarkoituksena on ymmärtää ihmisten tiedon tilannesidonnaisuutta ja tarjota ratkaisuja tilanteisiin, joissa opiskelija ei osaa hyödyntää oppimaansa taitoa luokahuoneen ulkopuolella. (Hakkarainen, Lonka & Lipponen 2005, 118.) Tutkijat Jean Lave ja Etienne Wenger (1991) kehittivät teoriaa

tilannesidonnaisen kognition taustalle, mutta lopulta pohtivatkin paikan sijaan yhteisöä oppimiseen vaikuttavana tekijänä. Osallistuminen yhteisöön ja kehittyminen sen toiminnan yhteydessä johtaa koko yhteisön kasvuun ja sen jäsenten identiteettien syventymiseen. (Lave & Wenger 1991, 122.) Yhteisöä, jossa uudet jäsenet toimivat yhdessä vanhojen jäsenien kanssa omaksuen näin yhteisön toimintakulttuurin ja kasvavat yhteisön asiantuntijoiksi, kutsutaan käytäntöyhteisöksi (community of practice) (Hakkarainen, Lonka & Lipponen 2004, 129). Käytäntöyhteisön sisällä oppimisprosessin päämääränä on osaksi yhteisöä kasvaminen, mikä vaatii vastuun ja sitoutumisen lisäksi myös identiteetin muotoutumista kohti asiantuntijuutta (Lave & Wenger 1991, 111). Esimerkiksi lapsikuorossa kuoronjohtaja ei voi opettaa jokaiselle uudelle laulajalle kaikkea, vaan he oppivat toimintakulttuurin ja harjoiteltavat kappaleet pääosin muilta laulajilta. Jokainen laulaja on joskus ollut kuorossa ensimmäistä kertaa ja vuosien aikana siirtynyt kohti yhteisön asiantuntijan roolia.

L. S. Vygotsky tutki jo 1970-luvun lopulla ihmisten oppimista yksin ja ryhmässä. Hän huomasi, että älyllisesti saman tasoisten lasten oppiminen ei aina ole yhtäläistä opettajan tai osaavamman oppilaan tukemana. Vygotsky kehitti lähikehityksen vyöhykkeen termin (zone of proximal development) kuvaamaan vyöhykettä mahdollisimman vaativan itsenäisen ja tuetun ongelmanratkaisun välissä. (Vygotsky 1978, 86.) Kuoroesimerkissä lähikehityksen vyöhykettä voidaan tarkkailla esimerkiksi nuotinlukutilanteessa. Laulaja voi osata jo jonkin verran nuotinlukua ja selvittää helpommin laulutehtävistä. Yhdessä kokeneemman laulajan kanssa kuitenkin kokemattomampikin pysyy mukana omaa tasoaan vaativammissa kappaleissa. Vygotsky (1978) tutki siis oppimista ryhmässä tehostuvana prosessina. Wenger (1998) sen sijaan käsittelee teoksessaan *Communities of Practice* oppimista ryhmän jäseneksi kasvamisen prosessina. Wengerin mukaan käytäntöyhteisö ei toimi ainoastaan uusien jäseniensä oppimisalustana, vaan tarjoaa myös kontekstin uusien oivalluksien tiedoksi kehittymiselle (Wenger 1998, 214). Sekä Wenger että Vygotsky käsittelevät oppimista ja kehittymistä vuorovaikutuksen tuloksena ja heidän teoriansa sisältävätkin paljon toisiaan tukevia aspekteja yhteisöllisen oppimisen suhteen. Wenger (2015) on myöhemmin tiivistänyt käytäntöyhteisön ”ryhmäksi ihmisiä, jotka jakavat yhteisen huolenaiheen tai intohimon kohteen ja säännöllisesti vuorovaikuttamalla oppivat toimimaan paremmin sen suhteen” (Wenger 2015, internetlähde, kirjoittajan kään-

nös). Kyse on siis tavoitteellisesta toiminnasta, joka johtaa ryhmän syntymiseen ja ohjaa sen vuorovaikutusta.

Tutkija Ailbhe Kenny on kirjassaan *Communities of Musical Practice* (2016) jatkanut käytäntöyhteisön tutkimusta musiikin kontekstissa. Käytäntöyhteisöjä voivat olla esimerkiksi ala-asteen bändi tai työporukan kuoro. Musiikin oppimista ja opettamista tutkittaessa on tärkeää ottaa huomioon musiikin yhteisöllinen luonne. Musiikin oppiminen yhteisön osana tai yhteisöllisenä prosessina kehittää jäsentensä identiteettiä sekä luo yhteenkuuluvuuden tunnetta (Kenny 2016, 127). Tutkiessaan erilaisia musiikin oppimisen ja tuottamisen yhteisöjä, Kenny huomasi yhteisön merkityksen tulevaisuuden musiikkikasvatustutkimuksessa. Musiikin käytäntöyhteisöt eivät ole merkityksellisiä vain yksilöille, vaan niiden yhdistävä ja kasvattava vaikutus johtaa yhteiskunnassa kokonaisvaltaiseen kasvatukseen ja musiikin harrastamisen mahdollistamiseen jokaiselle. Yhteisöllistä oppimista korostavilla musiikin käytäntöyhteisöllä on paljon annettavaa myös formaalille musiikkikasvatuskentälle. (Kenny 2016, 134.)

2.2.2 Oppijan toimijuus

Yhteisöllä on musiikin informaalissa ja formaalissa oppimisessa, luomisessa ja esittämisessä merkittävä rooli, mutta musiikin opiskelu ja oppiminen on siitä huolimatta usein itsenäistä. Harjoittelu kotona vaatii työkaluja ja menetelmiä työskentelyyn ilman opettajaa. Lähestymistavasta riippuen harjoittelu voi olla formaalia tai informaalista ja sen myötä harjoittelijalle muodostuu kokemus toimijuudesta eli kyvystä vaikuttaa omilla teoilla siihen, mitä oppii ja miten. Toimijuus on osa identiteettiä ja se muodostuu osallistumisen kautta, eli myös kotona työskennellessään oppija toimii musiikkiyhteisön osana. (Kumpulainen et al. 2010, 23.)

Deborah V. Blairin (2009) tutkimuksen mukaan musiikkiluokassa oppilaan toimijuutta kuvaa tahto kasvaa oppijana lisäten näin oppimisprosessin hallintaa matkalla kohti yhteisöllistä muusikkoutta. Lisäksi oppilaan toimijuuteen kuuluu arvostuksen ja kunnioituksen tunteen tavoitleminen yhteisössä. (Blair 2009, 180.) Toimijuuden käsite musiikkikasvatuksen kentällä on siis yhteydessä identiteettiin sekä yhteisöön. Musiikin kanssa toimitaan aina osana yhteisöä, joko samassa hetkessä tai välillisesti sosiaalisen yhteisön tai kulttuurin välityksellä. Toimijuus on osa identiteettiä, joka

syntyy vuorovaikutuksessa, eikä sitä siksi voida käsitellä yhden yksilön erillisenä tekijänä. Toimijuuden voidaankin sanoa olevan ”yhteisöllisessä toiminnassa syntyvää yksilön identiteettiä ja kulttuurisiin malleihin perustuvaa toimintavalmiutta” (Hakkarainen, Lonka & Lipponen 2004, 391).

Musikaalinen itsenäisyys, joka on osa muusikon toimijuutta, koostuu musikaalisista, sosiaalisista sekä henkilökohtaisista rakennuspalikoista. Musikaalinen tietotaito johtaa kykyyn tehdä päätöksiä musiikin esittämisen- ja luomistilanteissa. Sosiaalinen vuorovaikutus musiikillisen yhteisön kanssa tukee osaltaan itsenäisyyden kehittymistä luomalla yhteisöllisen oppimisen ilmapiirin yksilöiden identiteettien kehittymisen tueksi. Henkilökohtaiset vahvuudet, kuten luovuus tai kriittinen ajattelutaito, vahvistavat entisestään mahdollisuuksia itsenäiseen muusikkouteen. (Weidner 2018, 56–58.)

3 Tutkimusasetelma

Tässä luvussa esittelen tutkimukseni tutkimustehtävän ja -kysymyksen. Avaan tutkimusmenetelmäni eli kirjallisuuskatsauksen piirteitä, sekä kyseiseen menetelmään johtanutta metodologiaa. Lopuksi kuvaan tutkimusprosessini etenemistä, aineiston keräämistä ja analyysiä.

3.1 Tutkimustehtävä ja -kysymys

Tutkin informaalia musiikinoppimista musiikkikasvatuksessa. Tarkastelen, kuinka informaalia oppimista on tutkittu teoreettisesti ja empiirisesti musiikkikasvatuksen kontekstissa. Analysoin ja pohdin erilaisista oppimisteoreettisista näkökulmista, kuinka musiikkikasvattaja voi tukea oppilaiden informaalia oppimista.

Tutkimuskysymykseni on:

Millä tavoin musiikinopettaja voi toimia itsenäisen ja yhteisöllisen informaalin oppimisen mahdollistajana?

3.2 Tutkimusmetodologia ja -menetelmä

Tutkimukseni on teoreettinen tutkimus, jossa on laadullinen painotus. Sen tavoitteena on kerätä, analysoida ja tulkita olemassa olevaa tutkimustietoa ja -kirjallisuutta. Hermeneuttisen, eli tiedon tulkintaan keskittyvän teorian mukaan tutkimuksen tarkoituksena on ymmärtää ja systemaattisesti tulkita kerättyä aineistoa. Tämä prosessi on päättymätön ja kestää koko tutkimuksen ajan. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 40.) Aineiston eksplikointi eli selittäminen yleistajuisin käsittein johtaa tulosten läpinäkyvyyteen ja vahvistaa tutkimuksen luotettavuutta.

Olen asettanut tutkimuskysymykseni siten, että pystyn vastaamaan siihen käyttäen menetelmäni systemaattista kirjallisuuskatsausta. Metodologia perustee systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tutkimusmenetelmänä, sillä tavoitteena on kartoittaa nimenomaan jo tehtyä tutkimusta ja luoda aineiston analyysillä ja synteessillä vastauksia asettamalleni kysymykselle. Lisäksi kandidaatintutkielman ohjeistukseen

Taideyliopiston Sibelius-Akatemian musiikkikasvatuksen osastolla kuuluu tutkimuksen suorittaminen kirjallisuuskatsauksena, mikä lähtökohtaisesti tutkimuksen tekemisessä on epäjohdonmukaista. Oikea lähestymistapa olisi tutkimusmenetelmän valitseminen tutkimustehtävän ja tutkimuksen aiheen mukaan eikä toisin päin (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2014, 66).

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus on tutkimusmenetelmä, jolla tutkitaan jo olemassa olevaa tutkimusta syventyen ennalta määrätyn aihealueen olennaisiin sisältöihin (Salminen 2011, 4, 9). Kirjallisuuskatsaus perustuu kattavan aineiston keräämiseen ja analysoimiseen. Aloitin tutkimukseni keräämällä aineistoa rajaamani tutkimustehtävän määräämin kriteerein. Aineiston tulee olla kattava, jotta aikaisempien tutkimusten kaikki näkökulmat saadaan esiin. Ottamalla huomioon aineiston kaikki näkökulmat pyrin tekemään mahdollisimman kattavan, luotettavan ja eettisesti uskottavan tutkimuksen. Lisäksi tarpeeksi kattavasta aineistosta tutkijan on mahdollista kerätä omalle tutkimukselleen merkityksellinen tieto (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2014, 258). Systemaattinen kirjallisuuskatsaus pyrkii tuottamaan tietoa musiikkikasvatuksen alan kehityksestä syventäen samalla käsitystäni informaalin oppimisen menetelmistä. Lisäksi menetelmä rakentaa musiikkikasvatuksen tutkijan identiteettiäni. (Salminen 2011, 39.)

3.3 Tutkimusprosessi

Tutkimusprosessi alkaa aiheen valitsemisella ja tutkimustehtävän sekä tutkimuskysymyksen laatimisella. Tutkimustehtäväni kehittyi tutkimuksen aikana syventyessäni alan kirjallisuuteen ja kerätessäni aineistoa kirjallisuuskatsausta varten. Pyrin asettelemaan tutkimuskysymykseni siten, että pystyn vastauksessani laajasti käsittelemään informaalin oppimisen ilmiötä, mutta tarjoamaan myös selkeitä tuloksia tutkimusaineiston pohjalta. Kun tutkimustehtävän ensimmäinen versio on valmis, alkaa itse tutkimustyö aineiston keräämisellä.

Aineiston keräämiseen käytän sekä kotimaisia (Finna) että kansainvälisiä (EBSCO, ProQuest, RILM) tiedonhakujärjestelmiä. Etsin mahdollisimman uutta kirjallisuutta ja vertaisarvioituja artikkeleja (ks. Liite 1). Hakuni rajaen esimerkiksi hakusanoilla “music”, “informal learning”, “collaborative learning”, “community of practice”, “student” ja “teach*”. Etsin tutkimusta pääosin musiikkikasvatukseen liittyvästä ma-

teriallista ja alan tunnistetuista lehdistä, mutta erilaisia teorioita tutkiessani luen myös esimerkiksi kasvatopsykologian alan tekstejä. Aineistoa löytyy sekä suomeksi että englanniksi. Tiedonhaussa osittain apuna on myös aktiivinen tutkija-triangulaatio, jonka jäsenet tekevät omia opinnäytetöitään musiikkikasvatuksen aihepiirissä. Musiikkikasvatuksen opiskelijoiden kandiseminaari on keskeisessä roolissa myös aiheen ja tutkimustehtävän muotoutumisessa.

Aineiston analysoiminen kulkee tutkimusprosessin ohella jatkuvasti. Analysoin keräämästäni aineistosta materiaalin, joka joko vastaa suoraan tai välillisesti tutkimuskysymykseeni tai auttaa käsitteiden ja teorioiden selittämisessä. Tarkka sisällönanalyysi myös rajaa lopullisesti aiheen ulkopuolelle motivaation sekä Thomas Ziehen (1991) luoman lähikäsitteen *epätavallinen oppiminen*, sillä se painottuu median ja teknologian rooliin oppimisessa opettajan roolin sijaan (Ziehe 1991, Väkevän 2013, 95 mukaan). Ryhmittelen tutkimuksia teoreettisiin ja empiirisiin tutkimuksiin samalla pohtien niiden paikkaa tutkimuksen teoria- ja tuloslukuissa. Käytännössä ryhmitteilyn toteutan koodaamalla lähteitä ensin empiiriseksi ja teoreettiseksi tutkimukseksi ja jatkaen koodausta erilaisiin tuloksiin ja käsitteitä avaavaan aineistoon. Koodit erittelevät käsitteleekö kyseessä oleva aineisto esimerkiksi informaalia oppimista ryhmässä tai yksin ja vastaako aineisto suoraan tutkimuskysymykseen. Koodit voivat sisältää myös merkintöjä mahdollisista pohdintaluvun ajatuksista. Koodaamisen ja aineiston referoinnin jälkeen etsin eri ryhmiin koodattujen aineistojen välistä dialogia, jonka avulla pyrin esittämään vielä uusia näkökulmia tutkittavasta aiheesta.

3.4 Tutkimusetiikka

Tutkimukseni perustuu Suomen tutkimuseettisen neuvottelukunnan määrittämään hyvään tieteelliseen käytäntöön (TENK 2012) sekä Taideyliopiston eettisen toimikunnan laatimiin eettisiin ohjeisiin (2016). Jokaisessa tutkimuksen vaiheessa toimin parhaani mukaan tarkasti ja rehellisesti edistääkseni omanalani tutkimustyötä ja kehitystä. Tutkimustyön tarkkuuden ja rehellisyyden lisäksi hyvän tieteellisen käytännön lähtökohtia ovat esimerkiksi tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaiset tiedonhakumenetelmät sekä muut tutkijat huomioon ottava lähdeviittaustekniikka (TENK 2012). Kiinnitän erityistä huomiota aineiston keruun ja analysoinnin vaiheisiin, jotka vaativat kirjallisuuskatsausta paljon tutkijan omaa päätöksentekoa. Hyödyntämällä

yliopiston suosittamia tiedonkeruumenetelmiä (ks. luku 3.3) pyrin väistämään mahdolliset eettiset ongelmakohdat mahdollisimman aikaisessa vaiheessa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

4 Tulokset ja johtopäätökset

Tässä luvussa käsittelen tutkimukseni tulokset ja johtopäätökset. Jaottelen tulokseni siten, että vastaan ensin varsinaiseen tutkimuskysymykseen ja sen jälkeen tutkimustehtävääni, eli esitän näkökulmia aiemmasta informaalin oppimisen tutkimuksesta musiikkikasvatuksen kontekstissa. Lopuksi esitän johtopäätökseni tulosten pohjalta.

4.1 Opettaja informaalin oppimisen mahdollistajana

Informaali oppiminen on teoria oppimisesta ilman opetusta. On siis lähtökohtaisesti tarkoituksen vastaista sovittaa informaalia oppimista pedagogiikan kontekstiin. (Christophersen 2013, 3.) Opettajan rooli informaalin oppimisen mahdollistajana on ristiriitainen, sillä käytännössä opettajan on harvoin mahdollista jäädä mahdollistajaksi ja jättää oppiminen oppilaiden vastuulle. Opettaja voi kuitenkin tuoda informaalin oppimisen elementtejä ja sen myötä hyötyjä opetukseen kuuntelun kehittämisen, ryhmätyöskentelyn sekä itsenäiseen harjoitteluun kannustamisen avulla.

Aktiivinen ja analyysoiva kuuntelu on informaalin musiikinoppimisen tärkein työkalu (ks. Folkestad 2006, Green 2002; 2008, Owens 2017). Korvan kehittäminen on siis yksi suunta informaalia oppimista lähestyttäessä. Kuuntelutehtävien ja varsinkin kopioimisen harjoittaminen antaa oppilaille työkaluja informaaliin oppimiseen myös koulun ulkopuolella. Lisäksi kuuntelua kehittämällä opitaan jäsentämään musiikkia helpommin opeteltaviin osiin ja rakenteellisiin palasiin (Green 2008, 46).

Ryhmässä työskenteleminen ja yhteisöllinen oppiminen ovat hyviä keinoja informaalin oppimismenetelmien kehittämiseen luokkahuoneessa. Oppimisen herättäessä usean mieleen luokkahuoneen, koulukirjat ja kotitehtävät, on kuitenkin huomattu, että oppiminen on suuri osa elämäämme myös näiden käsitteiden ulkopuolella. Tehokkaimman tai syvällisimmän oppimisen tilanteita eivät kuitenkaan välttämättä ole ne hetket, jotka keskittyvät formaalisti oppimiseen. (Wenger 1998, 8.) Näin ollen koulukaan ei voi keskittyä vain oppimiseen oppimisen tähden.

Oppiminen on monen tekijän summa, joka vaatii sopivan oppimisympäristön sekä panoksen opettajalta ja oppilaalta. Luokkahuoneessa oppimisympäristö ja -yhteisö saavat erityisen suuren arvon verrattaessa esimerkiksi yksityisiin soittotunteihin.

Opettajan on ajateltava omaa toimintaansa yhteisön oppimisprosessin ohjaajana opettajan roolin sijaan, jos oppiminen käsitetään tilannesidonnaisen kognition teorian mukaisesti ”kulttuuriin *osallistumisen* pikemmin kuin *tiedonhankinnan* prosessina” (Hakkarainen, Lonka & Lipponen 2005, 121). Opettajan tehtävä on sananmukaisesti opettaa, mutta luonnollisesti oppiminen ja opetus eivät aina kohtaa. Ryhmätyöskentely informaalisti ilman opettajaa voi tuoda oppimiseen mielekästä vapautta ja itsenäisyyden tuntua, aktivoiden samalla lähikehityksen vyöhykettä (ks. luku 2.2.2) ja kiihdyttäen oppimista.

Informaalisen oppimisen perustuessa kokeellisuuteen ja yrityksen ja erehdyksen kautta oppimiseen, on oppilasta **hyvä muistuttaa virheiden olevan osa oppimisprosessia** myös kotona (Owens 2017, 4). Itsenäiseen informaaliin oppimiseen ei voi ohjata konkreettisilla kotitehtävillä, mutta oppilaan pystyvyyden tunnetta vahvistamalla opettaja voi rohkaista oppilaita informaalisen oppimisen pariin kotona. Työskentelytapoja, kuten korvakuulolta harjoittelua, voidaan harjoitella koulussa ja ohjeistaa opiskelijaa jatkamaan korvan kehittämistä kotona valitsemansa instrumentin ja kappaleen avulla.

Opettajan tulee tiedostaa myös, milloin informaalit oppimismenetelmät eivät ole paras tapa lähestyä opetettavaa sisältöä. Hyödyistään huolimatta informaalit menetelmät eivät ole paras työkalu kaikkien musiikin osa-alueiden oppimiseen. Nuotinluku, musiikin teoreettinen hahmottaminen ja asteikot ovat sisältöjä, jotka saatetaan sivuuttaa täysin korvan avulla työskennellessä. (Green 2008, 181.) Ajatus jatkumosta formaalin ja informaalisen oppimisen välimaastossa on siis hyvin käyttökelpoinen työkalu musiikkikasvattajalle. Vaikka informaalia oppimista ei voi hyödyntää täydellisesti tietyillä harjoituksilla tai suorittaa luokassa ohjeita seuraamalla tarjoaa se menetelmiä ja tapoja lähestyä opetusta toisesta suunnasta. Lauri Väkevän mukaan ”ilmiön (informaalisen oppimisen) tunteminen auttaa opettajia kytkemään oppiaineen oppilaiden kokemusmaailmaan” (Väkevä 2013, 93). Hyvänä esimerkkinä toimii opiskelumateriaalin valitseminen oppilaiden kanssa yhdessä. Näin opettaja voi tuoda koulun musiikintunnin lähemmäs oppilaiden arkea. Musiikkikasvattajan on hyvä ymmärtää, miten tärkeää opetusmateriaaliin samaistuminen oppimisen kannalta on (Mok 2017, 184).

4.2 Näkökulmia aiemmasta tutkimuksesta

Informaali oppiminen on musiikkikasvatuksen kentällä paljon keskustelua herättävä aihe. Klassisen musiikin, kansanmusiikin ja jazzin perinteissä oppiminen rakentuu usein kokeneen ja kokemattoman muusikon yhteistyöhön vanhemmat asiantuntijan johdattaessa oppipoikansa osaavaan yhteisöön. Tätä ilmiötä ei kuitenkaan esiinny länsimaisen populaarimusiikin maailmassa, missä oppijat jäävät usein jäävät verrattain omilleen oppimisen pariin. (Green 2008, 21.) Populaarimusiikin opiskelun traditiot ovatkin kehittyneet informaaleille menetelmille jo vuosikymmeniä sitten ja nykypäivänäkin musiikin kopioiminen korvakuulolta kuuluu populaarimusiikin ammattilaisen tärkeimpiin työkaluihin. Mahdollisen informaalin tendenssinsä lisäksi musiikki, sen tuottaminen ja opiskelu, on väistämättömän yhteisöllistä toimintaa. Säveltäjän on kuunneltava esittäjää eikä solisti voi olla vuorovaikuttamatta orkesterinsa kanssa. On luonnollista, että informaalin oppimisen yhteisölliset aspektit esiintyvät musiikin kontekstissa hyvin vahvasti.

Informaalia oppimista on tutkittu musiikin kontekstissa laajasti sekä empiirisesti että teoreettisesti. Tutkimusta tehdessäni huomasin nopeasti, että empiirinen tutkimus ja varsinkin muusikoiden haastattelut tulevat rakentamaan suuren osan aineistostani (ks. Cope 2002, Green 2002). Informaalin oppimisen yhteydet lähikehityksen vyöhykkeeseen (ks. luku 2.2.2) ja vertaistuen merkitykseen oppimisessa johtivat myös useat tutkimukset pohtimaan informaalia oppimista yhteisöllisen oppimisen näkökulmasta. Jossain tapauksissa näkökulma oli jo valmiiksi yhteisöllinen, esimerkiksi Greenin (2008) tutkiessa informaalien menetelmien soveltumista luokkayhteisöön. Osoittautui kuitenkin vaikeaksi löytää tutkimusta, joka käsittelisi nimenomaan musiikin itsestä informaalia oppimista.

Greenin (2008) tutkimus on hyvä ja yksi kattavimmista esimerkeistä informaalien oppimismenetelmien soveltamisesta ja toimivuudesta koulun kontekstissa. Tutkimuksen tarkoitus ei ollut korvata musiikinopetuksen formaaleja työskentelytapoja vaan tarjota vaihtoehtoisia näkökulmia opetukseen. Informaalien menetelmien vahvuuden Green näkee johtuvan siitä, että menetelmät ovat kehittyneet oppijoiden kautta opettajien sijaan. (Green 2008, 22.) Tutkimus jakautui seitsemään vaiheeseen, joihin osallistuvat koulut ja luokat osallistuivat mahdollisuuksiensa mukaisesti. Vaiheisiin kuului esimerkiksi ne työskentelytavat, jotka sisälsivät korvakuulolta kopioimista,

työskentelyä ilman opettajaa tai suunnitelmaa ja säveltämistä. Opiskeltava materiaali oli osittain oppilaiden itse valitsemaa ja osittain etukäteen valikoitua. Jokainen vaihe pyrki toteuttamaan ainakin kaksi Greenin määrittelemää informaalin oppimisen rakennusosaa (ks. luku 2.1) ja näin mahdollistamaan informaalin oppimisen luokkahuoneessa. (Green 2008, 23–27.) Mielestäni tutkimus oli hyvin jäsennelty ja se olisi mahdollista, jopa mielenkiintoista, toisintaa suomalaisessa luokkahuoneessa. Tutkimuksen lopuksi mukana olleet opettajat totesivat informaalien menetelmien muokanneet omaa opetustyyliä parempaan suuntaan (Green 2008, 36).

4.3 Johtopäätökset

Tutkimuksen alussa hahmottui nopeasti, että informaalin oppimisen ilmiön ympärillä vaikuttaa useampi oppimisen teoria. Yhteisöllinen oppiminen, lähikehityksen vyöhyke, käytännönyhteisöt sekä vertaisoppiminen informaalin oppimisen teoriassa korostavat kaikki oppimisen vuorovaikutuksellista luonnetta. Yhteisöllisyys, jonka oli alun perin tarkoitus jäädä tutkimuksen yhdeksi alueeksi, nousikin kantavaksi teemaksi erilaisten oppimisteorioiden välille. Vaikka informaali oppiminen on kohtuullisen uusi tutkimusalue, on yhteistyön voima todistettu oppimista edistäväksi tekijäksi jo paljon aikaisemmin. Nykypäivän globaalissa ja verkostoituneessa maailmassa on tärkeää osata hyödyntää myös teknologian mahdollistamia vuorovaikutuksen monipuolisia mahdollisuuksia opetuksessa.

Oppimisen käsittäminen osana informaalin ja formaalin oppimisen jatkumoa (ks. luku 2.1.1) on mielestäni yksi tutkimuksen keskeisimpiä sisältöjä. On virhe erotella oppiminen kahteen eri koulukuntaan, jotka eivät voi ilmetä samassa tilanteessa. Informaaleja menetelmiä hyödyntääkseen opettajan on tilanteen vaatiessa osattava liikua formaalin ja informaalin jatkumolla siten, että oppijan on mahdollista toimia informaalisti edeten kuitenkin opinnoissaan. Informaali oppiminen on usein hyvin kokemuksellista ja näin ollen sen opettaminen ilman omaa kokemustaustaa voi olla vaikeaa. Olisi perusteltua lisätä informaalia oppimista musiikinopettajien koulutukseen, jotta oman oppimiskokemuksen kautta informaalien menetelmien hyödyntäminen opetuksessa helpottuisi. (Mok 2017, 186.) Tällä hetkellä aiheesta ei musiikkikasvatuksen opinnoissa juurikaan keskustella, mutta ilmiön tutkiminen ja havainnointi omassa oppimisessa voi avata uusia näkökulmia myös opetukseen. Reflektoinnin

lisäksi tämän tutkimuksen tuloksista voi hakea menetelmiä ja suuntaa oman opetuksen muovaamiseen kohti monipuolisempaa kokonaisuutta.

Kotiläksyjen tarkoitus on syventää opitun asian ymmärrystä ja myös informaalit oppimismenetelmät voivat levitä koulusta kotiin. Informaalia oppimista ei voi kuitenkaan antaa kotiläksyksi, vaan sen suuntaan voi vain ohjata – yhteisöllinen toiminta koululuokassa voikin antaa työkaluja myös itsenäiseen työskentelyyn kotona. Opettajan on hyvä tunnistaa oppilaiden luontaisia informaaleja oppimistapoja musiikkiluokassa ja muualla koulun toiminnassa, jotta niiden tukeminen ja vahvistaminen on mahdollista. Oppilaiden ja koulun kulttuurin leviäminen on hyvä esimerkki informaalista oppimisesta, jota opettajan on hyvä tutkiskella. Opettajankoulutuksessa olisi suotavaa käydä läpi myös peruskouluikäisten psykologista kehitystä ja sen vaikutusta toimintamalleihin, sillä oppilaiden välisen toiminnan ymmärtäminen usein jäsentyy vasta ensimmäisten työvuosien aikana. Opettajan on hyvä ymmärtää, miten oppilaat oppivat informaalisti toisiltaan, jotta informaaliin menetelmien käyttäminen luokassa tukee näitä luontaisia toimintatapoja.

5 Pohdinta

Tutkielmani lopuksi kerään yhteen tuloksien, johtopäätösten sekä teoreettisen viitekehyksen herättämiä ajatuksia. Lisäksi pohdin tutkielmani aiheen jatkotutkimusaiheita ja tutkimukseni luotettavuuteen vaikuttaneita tekijöitä.

5.1 Yhteenveto

Tutkimukseni oli teoreettinen tutkimus, jonka tarkoituksena oli selvittää, miten informaalia oppimista on tutkittu musiikkikasvatuksen kontekstissa ja kuinka musiikinopettaja voisi toimia itsenäisen ja yhteisöllisen informaalin oppimisen mahdollistajana. Tutkimuksen perusteella voin todeta, että informaali oppiminen on musiikkikasvatuksen kentällä ajankohtainen ja kiinnostava aihe, jota on tutkittu kansainvälisesti sekä empiirisesti että teoreettisesti. Yhteisöllisyys on tärkeässä osassa informaalista oppimisesta puhuttaessa, sillä vertaisoppimisella on painotusta monessa tutkimuksessa. Koululuokassa musiikkikasvattaja voi ajatella informaalia oppimista jatkumona, jolla liikkumalla voidaan etsiä uusia näkökulmia formaaliin opetukseen.

Oma kiinnostukseni tutkimuksen aiheeseen syntyi alun perin kulttuureista, joissa musiikki on niin suuri osa yhteisön toimintaa, että soittotaito ja musiikin tuntemus tuntuu periytyvän geneeissä. Esimerkkejä tästä ovat saamelaisen kansan tai afroameerikkalaisen gospel-kirkon päivittäinen vuorovaikutus musiikin kautta. Muun muassa länsiafrikkalaisessa kulttuurissa musiikin tuntemus ja soittotaito periytyy yhteiskunnassa tiettyjen sukujen mukana (Sæther 2003, 2). Monet muusikot Suomessa ja maailmalla ovat kasvaneet ympäristössä, joka on ohjannut musiikin huipulle. Tie (huippu)muusikoksi ei välttämättä vaadi formaalia koulutusta, mikä ajatuksena kiehtoo minua ja johti tämän tutkimuksen pariin.

Maailmalla kasvatustieteen tutkijat etsivät jatkuvasti uusia oppimisen mahdollisuuksia luokkahuoneen ulkopuolelta. Koulun uudistaminen on tasaisesti keskustelunaiheena myös Suomessa. Informaali oppiminen on suhteellisen uusi näkökulma, vaikka sen tutkimus juontaa juurensa jo yhdysvaltalaisfilosofi John Deweyn tutkimuksiin. Dewey on tutkinut esimerkiksi yhteisön roolia kasvatuksessa jo 1800-luvun lopulla ja todennut yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden tärkeiksi tekijöiksi kasvatustieteen tutkimuksessa. (Väkevä 2004, 107.) Nykypäivänä peruskoulun opetussuunnitelma

nostaa esille musiikin luovan tuottamisen tärkeänä osana musiikin opiskelua (POPS 2014, 141). Luova työskentely on luonteeltaan usein jollain tavoin informaalista, sillä opettaja ei voi säveltää oppilaiden puolesta. Musiikin luova tuottaminen onkin hyvä informaalisen oppimisen menetelmien soveltamiskohde. Informaalisen oppimisen varaan kuitenkin ei voi turvautua täysin, sillä informaali oppiminen ei lähtökohtaisesti tähtää ennalta määrättyyn lopputulokseen, mikä voi vaikeuttaa esimerkiksi arviointia. Oppimista kuitenkin tapahtuu usein ilman, että varsinaista lopputulosta pystytään mittaamaan. (Jenkins 2011, 183.)

Informaali oppiminen ei ilmiönä esiinny ainoastaan musiikin yhteydessä vaan siihen voi törmätä esimerkiksi kielten oppimisessa (Cope 2002, 103). Äidinkieli on kieli, jonka osaamme parhaiten, vaikka emme ole alun perin opiskelleet sitä koulussa. Musiikkikasvatukseen informaalit oppimismenetelmät saattavatkin soveltua hyvin juuri siksi, että musiikki on kielen tavoin kenen tahansa kuultavissa, tuotettavissa ja kopioitavissa. Informaali oppiminen on hyvin luonnollinen oppimisen muoto ja sitä tapahtuu arjessa monesti ihmisten huomaamatta. Kouluyhteisössä koulun kulttuurin toimintamallit siirtyvät vanhemmilta oppilaita nuoremmille pääosin informaalisti nuorten seurattessa vanhempien esimerkkiä. Yhteisö ohjaa näin yksilöidensä oppimista. Yhteisö onkin tärkeässä osassa yksilöllisen identiteetin kehittämisessä. Esimerkiksi ammatillisiin opintoihin haetaan usein oman soittotaidon kehittämiseksi, mutta muusikon lopullinen identiteetti muotoutuu sosiaalisen ja musikaalisen vuorovaikutuksen kautta (Kenny 2016, 29).

Länsimaissa alle viisivuotiaiden lasten kaikki oppiminen on lähtökohtaisesti informaalista. Leikkiminen onkin hyvin puhdasta informaalista oppimista, esimerkiksi palloa heitellessä ei ole tarkoitus oppia kehonhallintaa ja koordinaatiota vaan pitää hauskaa. (Jenkins 2011, 181, 184.) On hienoa, että Suomessa koulu alkaa vasta seitsemän vuoden iässä ja tälle luonnolliselle oppimiselle osataan antaa arvoa. Myös suomalainen varhaismusiikkikasvatus painottaa leikin merkitystä lapsen oppimisprosessissa ja esimerkiksi musiikkileikkikoulut perustuvat pitkälti leikin kautta tapahtuvaan luontaiseen musiikinoppimiseen.

Yhteisöllinen oppiminen johtaa myös vahvempaan yhdenvertaisuuteen luokkahuoneessa. Kun kaikki oppimisyhteisön jäsenet osallistuvat tiedon luomiseen ja jakamiseen poistuu opettajalta valta kaiken tiedon haltijana. Yhteisöllisen oppimisen vah-

vuuksina voidaan siis nähdä yksilöiden vahvistaminen, sekä asiantuntijuuden hajautuminen. (Christophersen 2013, 79.) Mielestäni yhteisöllisen ja informaalin oppimisen tutkiminen nostavat esiin myös tärkeitä kysymyksiä oppilaan oikeuksista ja valasta luokkahuoneessa. Oppilaan vaikutusvalta esimerkiksi opetusmateriaalin suhteen on behavioristisessa oppimiskäsityksessä varsin rajoittunut. Jos oppilas nähdään tiedon vastaanottajana, ei oppilaan omilla motiiveilla tai mieltymyksillä ole merkitystä. Opettajan on myös hyvä tiedostaa oma valtansa tilanteissa, joissa luokka jaetaan ryhmiin työskentelemään. Jos tavoitteena on ryhmä, jossa jokainen voi ja saa toimia, tulee opettajan ymmärtää luokan ryhmädynamiikkaa ja oppilaiden persoonallisuuksia. Identiteetin muodostuessa yhteisön mukaan, on hyvä huomioida, että jokainen saa omassa ryhmässä vapauden käyttää aikaa ja tilaa turvallisesti. Samalla opettaja voi pohtia, onko jokaisella oppilaalla samat lähtökohdat informaaliin oppimiseen. Valitseeko joku luokassa opetusmateriaalin tai ohjaa oppimista siten, että se voi häiritä muiden oppimista?

Informaalissa oppimisessä ensisijaisen tärkeää on oppilaiden vapaus valita oma oppimismateriaalinsa (Green 2008, 10). Vaikka informaalin oppimisen muut tekijät, kuten suunnittelemattomuus, vertaisten kanssa työskentely ja holistisuus toteutuivat, voi oppiminen olla hyvin olematonta, jos opiskeltava materiaali ei motivoi. Informaalia oppimista ajaa nimenomaan sisäinen motivaatio, jonka säilyttäminen on tärkeää huolimatta siitä, että omavalintaisen materiaalin valitsemiseen voi mennä paljon aikaa. On myös hyvä tiedostaa, milloin yhteisöllinen oppiminen tukee informaalia oppimista. Ryhmätyössä on välttämätöntä tehdä kompromisseja, jotka voivat vaikuttaa yhteishenkeen tai yksilöiden motivaatioon.

5.2 Luotettavuustarkastelu

Aineiston kattavuus ja laatu on tärkein osa-alue kirjallisuuskatsauksen luotettavuuden arvioimisessa. Tutkimusta tehdessäni pyrin keräämään ja analysoimaan laajan ja monimuotoisen aineiston sen takaamiseksi, että kykenen käsittelemään tutkimuskysymystä mahdollisimman laajasti ja monesta eri näkökulmasta. Aineiston analysointivaiheessa pyrin järjestelmällisyyteen erottelemalla aineistosta eri näkökulmia suhteessa tutkimuskysymykseeni kootakseni ne koherenteiksi tuloksiksi. Järjestelmälli-

syys tietoa kerätessä lisäsi prosessin luotettavuutta sen kaikissa vaiheissa (Salminen 2011, 10).

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen aineisto jää empiirisen tutkimuksen osalta toisten osapuolien varaan, mutta tutkimusmenetelmänä se on luotettavuuden suhteen toimiva ratkaisu. Haastattelujen sisältämät tulkinnanvaraisuudet tai eettiset kysymykset eivät koske työskentelyä kirjoitetun aineiston kanssa. Tutkimuksen eteneminen luotettavasti oli suurilta osin yhden tutkijan käsissä, säännöllisten opponointien tarjontien arvokasta vertaisarviointia. Sillä laadullisessa tutkimuksessa tutkijan omat arvot ja asenteet ovat aina läsnä, opponointi oli erityisen tärkeää. Pyrin tiedostamaan oman ajatteluni vaikutukset työssäni ja parhaani mukaan käsittelemään tutkimukseni aiheita objektiivisesti.

Hyvää tieteellistä käytäntöä seuraten ja tutkijan vallan sekä vastuun tiedostaen kartoin vilppiä ja pyrin rehellisyyteen (TENK 2012) etenkin, kun huomasin omien tutkijan taitojeni rajat aineistoa etsittäessä tai tuloksia kirjatessa. Plagioinnin tarkistukseen käytetty Turnitin -järjestelmä mahdollisti vielä omaa tarkistamistani yksityiskohtaisemman prosessoinnin vilpin välttämiseksi. Kirjallisuuskatsaukseen en tarvinnut tutkimuslupia, eikä tutkimustyö vaatinut myöskään rahoitusta. Näin ollen niihin liittyvät eettiset kysymykset eivät tässä tutkimuksessa olleet ajankohtaisia.

Lähteitä kerääntyi suuri määrä, ja alusta asti pyrin systemaattiseen tarkkuuteen lähdeviittausten merkinnässä. Tutkimuksen loppupuolella myös tietoisesti pyrin hyödyntämään jo hyväksi ja luotettavaksi todettuja lähteitä uusien lähteiden etsimisen sijasta. Kansainvälisessä aineistossa keskityin erityisellä tarkkuudella tieteellisten lehtien ja yliopistojen julkaisemiin artikkeleihin, kirjoihin ja väitöskirjoihin. Tunnettujen tahojen julkaisujen käyttäminen varmisti vieraskielisten lähteiden luotettavuuden (Salminen 2011, 31).

Kirjoittamisen tasolla kiinnitin huomiota erityisesti sanavalintoihin. Tutkimukseni kontekstissa esimerkiksi sanat ”oppiminen” ja ”opettaminen” ovat hyvin eri aiheita, joista puhuttaessa tarkoitetaan lähtökohtaisesti eri prosesseja. Muussa kontekstissa näillä kahdella sanalla voidaan viitata yleisesti tiedon siirtymiseen, jos tutkimuksessa ei ole kyse nimenomaan oppimisesta tai opettamisesta. Kirjoitusasun tarkkuuteen sekä tekstin muotoon ja sisältöön vaikutti myös musiikkikasvatuksen aineryhmän

opiskelijoiden tutkijatriangulaatio, jonka parissa tekstejämme tutkittiin ja kehitettiin. Opinnäytetyötä tehdessäni tutkimusprosessi sai ohjausta myös kandiseminaarin ohjaajalta.

Henkilökohtaisesti tutkimuksen aihe on minua lähellä, sillä olen oppinut soittamaan useampaa instrumenttia pääosin informaalisti. Pysin tutkimuksessani tiukkaan objektiivisuuden estääkseni mahdollisen tendenssin puolustella tai kehua informaalista oppimista ilman perusteita. Mielestäni onnistuin olemaan objektiivinen ja myös näkemyseni formaalin oppimisen tärkeydestä kirkastui. Monipuolinen opetus ja oppiminen ovat musiikillisen kehittymisen tärkein menetelmä.

5.3 Jatkotutkimusaiheita

Suomen opetussuunnitelma ja koulujärjestelmä on maailman mittakaavalla erittäin laadukas. Informaalisen oppimisen osaa suomalaisen koulujärjestelmän menestyksessä olisi mielenkiintoista tutkia empiirisesti, sillä tutkimustietoa ei löydy juurikaan siitä, kuinka paljon ja millaisessa muodossa informaalista oppimista opetuksessa esiintyy. Samalla olisi aiheellista kartoittaa, miten informaalinen oppiminen on edustettuna luokanopettajien koulutuksessa. Empiiristä tutkimusta ei kirjallisuuskatsaukseni perusteella ole Suomessa vielä tehty.

Suomessa ajankohtaista on uuden opetussuunnitelman mukaan tuoma luovan tuottamisen ja säveltämisen painotus (POPS 2014, 141). Luova työskentely vaatii aina jossain määrin irtautumista opetussuunnitelmasta ja näin ollen se tarjoaa myös tilaisuuden informaalioppimismenetelmien hyödyntämiseen. Tutkimus tästä aiheesta voisi olla empiirinen tai teoreettinen, mutta se tarjoaisi näkökulmaa musiikkikasvatustajien koulutuksen uudistamiseen sekä säveltämisen ja improvisoinnin opettamiseen.

YLE uutisoi tammikuussa 2019, että oppilaiden keskittymiskyky on opettajien mukaan heikentynyt. Älylaitteet ja jatkuvasti ärsykeitä tarjoava digitaalinen ympäristö kehittävät kykyä keksittyä moneen asiaan yhtä aikaa, mutta vaikeuttaa pitkäjänteisen työskentelyn oppimista. (YLE 2019.) Informaalinen oppiminen ei välttämättä tarjoa ratkaisuja nykyajan keskittymisongelmiin, mutta sen vapaampi luonne voi olla helpotusta tekijä, kun oppilaalta vaaditaan keskittymistä. Empiirisesti toteutettu tutkimus voisi kartoittaa, miten oppimisen ja opetuksen strukturointi ja eteneminen vaikuttavat

oppilaiden kykyyn keskittyä. Aineistoa voisi kerätä observoimalla oppimistilanteita ja seuraten oppilaiden keskittymistä erilaisten harjoitusten edetessä. Myös pitkään työelämässä olleiden opettajien haastattelu voisi antaa mielenkiintoista aineistoa siitä, miten oppilaiden keskittymiskyky on viime vuosikymmenien aikana muuttunut.

Yksi suomalaisen musiikkikasvatuksen ainutlaatuinen ilmentymä on kaustislainen näppäriperinne. Opetus suurissa ryhmissä ”kaikki saavat soittaa” -mentaliteetilla ovat kasvattaneet nuoria soittajia monia vuosia, ylläpitäen samalla suomalaista kansanmusiikkikulttuuria. Näppärikasvatus on todettu hyvin toimivaksi ja se on pitkästä iästään huolimatta hyvin mielenkiintoinen ja ajankohtainen pedagoginen lähestymistapa. Informaali oppiminen on näppäriperinteessä läsnä korvan kehittämisen ja hyvin vapaan ja soittoon perustuvan opetussuunnitelman muodossa. Olisi hyvin mielenkiintoista tutkia esimerkiksi observoimalla tai etnografisesti, miten informaalia oppimista esiintyy kansanmusiikin ja erityisesti näppäriperinteen kontekstissa, ja olisiko näissä kulttuureissa hyödynnetyt menetelmät sovellettavissa kouluun tai kevyeen musiikin opetukseen.

Lähteet

- Beckett, D. & Hager, P. 2002. *Life, Work and Learning. Practice in postmodernity.* London: Routledge.
- Blair, D. V. 2009. Learner agency: To understand and to be understood. *British Journal of Music Education* 26, 2, 173–187.
- Christophersen, C. 2013. Future Prospects for Music Education: Corroborating Informal Learning Pedagogy: A Review Essay. *International Journal of Education and the Arts* 14, 3. Saatavilla <http://www.ijea.org/v14r3/>, luettu 8.2.2018
- Christophersen, C. 2013. Perspectives on the Dynamics of Power within Collaborative Learning in Higher Music Education. Teoksessa H. Gaunt & H. Westerland (toim.) *Collaborative Learning in Higher Music Education.* Farnham: Ashgate, 77–85.
- Cope, P. 2002. Informal Learning of Musical Instruments: the importance of social context. *Music Education Research* 4, 1, 93–104.
- Finney, J. & Philpott, C. 2010. Informal learning and meta-pedagogy in initial teacher education in England. *British Journal of Music Education* 27, 1, 7–19.
- Folkestad, G. 2006. Formal and informal learning situations or practices vs formal and informal ways of learning. *British Journal of Music Education* 23, 2, 135–145.
- Green, L. 2002. *How Popular Musicians Learn. A Way Ahead for Music Education.* Aldershot: Ashgate.
- Green, L. 2008. *Music, Informal Learning and the School: A New Classroom Pedagogy.* Aldershot: Ashgate.
- Hakkarainen, K., Lonka, K. & Lipponen, L. 2005. *Tutkiva oppiminen. Järki, tunteet ja kulttuuri oppimisen sytyttäjinä.* Porvoo: WSOY.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2014. *Tutki ja kirjoita.* Helsinki: Tammi.
- Jenkins, P. 2011. Formal and informal music educational practices. *Philosophy of Music Education Review* 19, 2, 180–197.
- Kenny, A. 2016. *Communities of Musical Practice.* Abingdon: Routledge.
- Kumpulainen, K. et al. 2010. *Oppimisen sillat. Kohti osallistavia oppimisympäristöjä.* Helsinki: Yliopistopaino.
- Lave, J. & Wenger, E. 1991. *Situated learning. Legitimate peripheral participation.* Cambridge: Cambridge University Press.

- Mok, A. O. 2017. Informal learning: A lived experience in a university musicianship class. *British Journal of Music Education* 34, 2, 169–188.
- Owens, J. 2017. *Power Chords, Blast Beats, And Accordions: Understanding Informal Music Learning in The Lives of Community College Students*. Väitöskirja. Kent: Kent University.
- Partti, H., Westerlund, H. & Björk, C. 2013. Oppimiskäsitykset reflektiivisen musiikkikasvattajan toiminnan ohjaajina. Teoksessa M.-L. Juntunen, H. M. Nikkanen & H. Westerlund (toim.) *Musiikkikasvattaja. Kohti reflektiivistä käytäntöä*. Jyväskylä: PS-kustannus, 54–70.
- POPS 2019. *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet*. Helsinki: Opetushallitus.
- Puolimatka, T. 2002. *Opetuksen teoria. Konstruktivismista realismiin*. Helsinki: Tammi.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus. (Viitattu 23.3.2019.)
- Sæther, E. 2003. *The Oral University. Attitudes to music teaching and learning in the Gambia*. Malmö: Lund University.
- Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatuskirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- Taideyliopiston eettinen toimikunta 2016. *Taideyliopiston eettiset ohjeet*. Saatavilla <https://artsi.uniarts.fi/documents/10184/21698/Taideliopiston+eettiset+ohjeet/352d9ed2-ca58-4cb7-a19f-abae52cab?version=2.0>, luettu 18.4.2019.
- TENK 2012. *Tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyvän tieteellisen käytännön ohjeet*. Saatavilla <http://www.tenk.fi/fi/htk-ohje/hyva-tieteellinen-kaytanta>, luettu 23.3.2019.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Väkevä, L. 2004. *Kasvatuksen taide ja taidekasvatus. Estetiikan ja taidekasvatuksen merkitys John Dewey'n naturalistisessa pragmatismissa*. Väitöskirja. Oulu: Oulun yliopisto.
- Väkevä, L. 2013. Informaali oppiminen, musiikin opetus ja populaarimusiikin pedagogiikka. Teoksessa M.-L. Juntunen, H. M. Nikkanen & H. Westerlund (toim.) *Musiikkikasvattaja. Kohti reflektiivistä käytäntöä*. Jyväskylä: PS-kustannus, 93–104.

- Vygostky, L. S. 1978. *Mind in Society. The Development of Higher Psychological Processes*. London: Harvard University Press.
- Weidner, B. 2018. *Musical Independence in the Large Ensemble Classroom*. Väitöskirja. Evanston: Northwestern University.
- Wenger, E. 1998. *Communities of Practice. Learning, Meaning and Identity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wenger, E. 2015. Introduction to communities of practice. Saatavilla <https://wenger-trayner.com/introduction-to-communities-of-practice/>, luettu 12.4.2019.
- YLE. 2019. Opettajat Ylen kyselyssä. Saatavilla <https://yle.fi/uutiset/3-10569143>, luettu 8.4.2019.

Liite 1 Tutkielman aineisto

- Beckett, D. & Hager, P. 2002. *Life, Work and Learning. Practice in postmodernity.* London: Routledge.
- Blair, D. V. 2009. Learner agency: To understand and to be understood. *British Journal of Music Education* 26, 2, 173–187.
- Christophersen, C. 2013. Future Prospects for Music Education: Corroborating Informal Learning Pedagogy: A Review Essay. *International Journal of Education and the Arts* 14, 3. Saatavilla <http://www.ijea.org/v14r3/>, luettu 8.2.2018
- Christophersen, C. 2013. Perspectives on the Dynamics of Power within Collaborative Learning in Higher Music Education. Teoksessa H. Gaunt & H. Westerland (toim.) *Collaborative Learning in Higher Music Education.* Farnham: Ashgate, 77–85.
- Cope, P. 2002. Informal Learning of Musical Instruments: the importance of social context. *Music Education Research* 4, 1, 93–104.
- Finney, J. & Philpott, C. 2010. Informal learning and meta-pedagogy in initial teacher education in England. *British Journal of Music Education* 27, 1, 7–19.
- Folkestad, G. 2006. Formal and informal learning situations or practices vs formal and informal ways of learning. *British Journal of Music Education* 23, 2, 135–145.
- Green, L. 2002. *How Popular Musicians Learn. A Way Ahead for Music Education.* Aldershot: Ashgate.
- Green, L. 2008. *Music, Informal Learning and the School: A New Classroom Pedagogy.* Aldershot: Ashgate.
- Hakkarainen, K., Lonka, K. & Lipponen, L. 2005. *Tutkiva oppiminen. Järki, tunteet ja kulttuuri oppimisen sytyttäjinä.* Porvoo: WSOY.
- Jenkins, P. 2011. Formal and informal music educational practices. *Philosophy of Music Education Review* 19, 2, 180–197.
- Kenny, A. 2016. *Communities of Musical Practice.* Abingdon: Routledge.
- Kumpulainen, K. et al. 2010. *Oppimisen sillat. Kohti osallistavia oppimisympäristöjä.* Helsinki: Yliopistopaino.

- Lave, J. & Wenger, E. 1991. *Situated learning. Legitimate peripheral participation.* Cambridge: Cambridge University Press.
- Mok, A. O. 2017. Informal learning: A lived experience in a university musicianship class. *British Journal of Music Education* 34, 2, 169–188.
- Owens, J. 2017. *Power Chords, Blast Beats, And Accordions: Understanding Informal Music Learning in The Lives of Community College Students.* Väitöskirja. Kent: Kent University.
- Partti, H., Westerlund, H. & Björk, C. 2013. Oppimiskäsitykset reflektiivisen musiikkikasvattajan toiminnan ohjaajina. Teoksessa M.-L. Juntunen, H. M. Nikkanen & H. Westerlund (toim.) *Musiikkikasvattaja. Kohti reflektiivistä käytäntöä.* Jyväskylä: PS-kustannus, 54–70.
- Puolimatka, T. 2002. *Opetuksen teoria. Konstruktivismista realismiin.* Helsinki: Tammi.
- Sæther, E. 2003. *The Oral University. Attitudes to music teaching and learning in the Gambia.* Malmö: Lund University.
- Väkevä, L. 2004. *Kasvatuksen taide ja taidekasvatus. Estetiikan ja taidekasvatuksen merkitys John Dewey'n naturalistisessa pragmatismissa.* Väitöskirja. Oulu: Oulun yliopisto.
- Väkevä, L. 2013. Informaali oppiminen, musiikin opetus ja populaarimusiikin pedagogiikka. Teoksessa M.-L. Juntunen, H. M. Nikkanen & H. Westerlund (toim.) *Musiikkikasvattaja. Kohti reflektiivistä käytäntöä.* Jyväskylä: PS-kustannus, 93–104.
- Vygostky, L. S. 1978. *Mind in Society. The Development of Higher Psychological Processes.* London: Harvard University Press.
- Weidner, B. 2018. *Musical Independence in the Large Ensemble Classroom.* Väitöskirja. Evanston: Northwestern University.
- Wenger, E. 1998. *Communities of Practice. Learning, Meaning and Identity.* Cambridge: Cambridge University Press.
- Wenger, E. 2015. Introduction to communities of practice. Saatavilla <https://wenger-trayner.com/introduction-to-communities-of-practice/>, luettu 12.4.2019.
- YLE. 2019. Opettajat Ylen kyselyssä. Saatavilla <https://yle.fi/uutiset/3-10569143>, luettu 8.4.2019.